

Offiserensbladet nr 7 september 1964

Ble Hitlers angrep på Russland forsinket og av hva?

Av oberstløytnant Anton Olstad.

Etter planen skulle det tyske angrep på Polen starte 26. august 1939 kl 0430. Innen dagen før, 25. august, kl 1500 måtte Oberkommando der Wehrmacht ha Hitlers endelige ordre, — en imponerende kort frist.

De siste timer før denne deadline 25. august brukte Hitler til en avledningserklæring overfor Sir Neville Henderson, og deretter til gjennom den italienske sendemann Attalico å få vite at Italias svar på Tysklands spørsmål om aktiv deltagelse i krigen ikke var kommet. Kl. 1502 ga Hitler allikevel ordre om å iverksette «Fall Weiss», planen for Polenfelttoget.

I London ble samme dag kl. 1740 den engelsk-polske avtale om gjensidig bistand undertegnet. Omtrent samtidig erklærte i Berlin den franske sendemann Coulandre overfor Hitler at ble det krig, ville Frankrike kjempe på Polens side. Litt etter kl. 1800 innløp Mussolinis svar, som etter Cianos forslag gikk ut på at Italia for krigsdeltagelse trengte råvarer i store mengder.

Det ble for meget; Hitler ga kontraordre til «Fall Weiss». Og det enestående i krigshistorien, det utrolige hendte at en stridsmakt på 57 divisjoner, betydelige marinestridskrefter og 1 500 fly — på én enslig kavaleripatrolje nær — stanset.

Senere ble angrepsdatoen fastsatt til 30. august, så til 31. august, for endelig å bli 1. september, kl. 0445. Ifølge Cianos dagbok underrettet han på fredens siste dag, med Mussolinis samtykke, den britiske sendemann i Rom. Den 2. september foreslo Mussolini våpenstilstand.

Krigens start viser at der hverken hersket tillit eller enhetlig opptreden aksemaktene imellom. Enda tydeligere ble mangelen på gjensidig orientering og koordinert handling siden, særlig i de begivenheter som gikk forut for og som innvirket på tidspunktet for angrepet på Russland.

Den uventede fart tyskerne sikret seg seieren i Polen med var en ubehagelig overraskelse for Stalin. Russerne begynte å forstå hva de hadde innlatt seg på. De baltiske stater var ikke levnet noen mulighet for å motstå det russiske press som fulgte. Finland derimot nektet å gi etter og tok isteden krigen, en høyst uvelkommen krig for tyskerne, som trengte finsk tømmer og nikkel. Stalin startet Finlandskrigen i tillit til at begivenhetene i vest ville hindre såvel tyskere, som franskmenn og briter å blande seg direkte inn.

Georg F. Kennan, i mange år amerikansk ambassadør i Moskva, sier i sin bok «Russia & the West under Le-

nin and Stalin» at det sannsynligvis var disse hensyn som fikk Stalin til å gi finnene en forholdsvis mild fred. Da tyske styrker ved besettelsen av Danmark og Norge kom som en dekning mot Storbritannia, var der ikke lenger noen grunn til å være så forsiktig overfor Storbritannia. De raske tyske seire på kontinentet var en ny ubehagelig overraskelse for russerne. I juni 1940 utslettet de hårdhendt de baltiske staters selvstendighet. Dessuten tok de Bessarabia og Bukovina fra Romania. Allerede i august ble disse områder offisielt innlemmet i henholdsvis Moldaurepublikken og Ukrainarepublikken.

Den 12. november kom Molotov til Berlin. Ribbentrop og Hitler forsøkte å holde Russland vekke fra Balkan, og forelslo som en erstatning at russerne skulle beholde Persia, Afganistan og India som sitt naturlige ekspansjonsområde. Men Molotov lot seg ikke avlede fra sine mål, anerkjennelse av Finnland som russisk interesseområde, klarleggelse av Polens og Baltikums skjebne, anerkjennelse av russernes interesser i Romania, full russisk kontroll av Bulgaria, Dardanellene og Bosporus.

Drøftelsene overbeviste de tyske militære sjefer om at krig med Russland var uundgåelig. Om angrepsplanen «Fall Barbarossa» i hovedtrekk for lengst skulle foreligge utarbeidet er ikke det å betrakte som politisk avgjørende, men vel bare som en militær, teknisk forholdsregel.

Molotovs ønsker ble bekreftet i en russisk note av 26. november 1940. Hitler hadde i sin seiersrus dog ikke i sinde å kjøpslå med russerne; om nødvendig ville tyskerne med våpen selv hente de forsyninger russerne le-

verte og som Tyskland trengte. I desember 1940 ga Hitler ordre om nærmere å forberede «Fall Barbarossa», hvis hensikt, etter innledningsordene, var å knuse Sovjet-Russland i et lynfelttog. I den tyske generalstab var man på det tidspunkt døde overfor alle innvendinger mot og motforestillinger til «Fall Barbarossa».

Generalstabsjefen Halder mente at det russiske rom kunne overvinnes av de motoriserte avdelinger, og Russland nedkjempes, i løpet av 8—10 uker.

Å begynne et Russlandfelttog ville derfor etter tysk mening ikke være for sent selv i juli—august.

I «Erinnerungen eines Soldaten» skriver Guderian: «I oktober 1940 var Hitler opptatt med konferanser med franskmennene og med Franco om krigens fortsettelse. I forbindelse med disse samtaler traff han sin venn Mussolino i Florenz. Under reisen dit ble han på jernbanestasjonen i Bologna overrasket med at hans forbundsfelle uten hans viten og fremfor alt uten hans tilslutning (erst recht ohne seine Zustimmung) hadde begynt en privat krig mot Hellas.»

Det første resultat av dette uberegnete var at Franco betakkert seg for kompaniskapet; Hitler kunne derfor ikke angripe Gibraltar fra Spania. Det neste var en økning i den spenning Balkanpolitikken hadde vist i det russisk-tyske forhold. Italienernes Hellasfelttog som startet 24. oktober fra albansk område, kom angivelig som en strek i regningen for Hitler. Og allerede 30. oktober var angrepet momentum løpt ut; grekerne angrep. Ved årsskiftet behersket de praktisk talt Albania. Britene hadde på gresk innbydelse straks besatt Kreta.

I tillegg kom at italienernes Helasfiasko gikk ut over deres stilling i Afrika; 10. desember led de nederlag ved Sidi Barani, og i løpet av vinteren falt dessuten Bardia, Dernia og Tobruk. Bare i dette krigsområde ble ni italienske divisjoner revet opp. Sterke tyske krefter ble derfor bundet i Afrika og på Balkan. Dette kunne forsinke et eventuelt angrep på Russland. Et så stort foretagende kunne vanskelig starte uten ro og kontroll over høyre flanke, Balkan — Hellas.

Churchill ga i januar og februar 1941 klare direktiv om støtte til Hellas; NB når Egypts vestflanke var sikret. Den hjelp Dill og Eden etter konferanser i Cairo og Athen foranlediget, ble vel noe sterkere. I mars 1941 gikk styrker fra Wavells Egypt-armé iland i Pireus og Saloniki. Russland erklærte da overfor Tyrkia at det ville stille seg nøytral om Tyrkia kom i krig med en tredje makt.

Balkan var meget viktig. Her krysset Tysklands og Russlands interesser. Tyskland trengte Romanias olje. Italia vil ha fast fot på østsiden av Adriaterhavet. Storbritannia anså Balkan som en port å angripe Tyskland igjen.

Forut for russernes innmarsj i Romanias Bessarabia og Bukovina gikk et ultimatum, som Romania i den situasjon måtte bøye seg for. At Frankrike og Storbritannia ikke da kunne oppfylle sine forpliktelser bidro nok til at landet i begynnelsen av juli 1940 hadde sluttet seg til tremaktpakten. Dette tiltross måtte Romania, etter tysk tilråding, tåle grenserevisjon med avgivelser etter krav fra Ungarn og Bulgaria. Etter Carols abdikasjon i september hadde tyske tropper overtatt «beskyttelsen» av Romania. At

tyskerne etterhvert, omenn mer stillferdig, flyttet tropper også inn i Bulgaria var likeledes i overensstemmelse med deres planer. Bulgaria og Ungarn gikk som Romania med i tremaktpakten.

Britene hadde forgjeves prøvd å få Jugoslavia til å gå med Hellas, som derved iallfall ville ha oppnådd flankedekning. Men 25. mars 1941 sluttet også Jugoslavia seg til tremaktpakten, noe som imidlertid like etter utløste et tyskfiendtlig statskup i Belgrad.

Disse begivenheter må ha skjedd klart utenfor Hitlers regi og planer:

- Italias angrep på Hellas (iallfall for tidspunktets vedkommende.)
- Det antityske statskup i Jugoslavia.
- Russernes vennskapspakt av 5. april 1941 med den nye jugoslaviske regjering som dette kup frembragte.
- Russernes underretning til Bulgaria om at de ikke lenger støttet regjeringens politikk da det i mars 1941 offisielt ble innrømmet at tyske tropper stod i landet.

Politisk var antagelig situasjonen like moden for et tysk felttog mot Russland i mars—april som i juni 1941. Men med Italia i en vanskelig situasjon i Hellasfelttoget, Jugoslavia som utbryter av rekkene, Russlands Balkan-interesser så tydelig eksponert, og med britiske tropper i Hellas, fremforalt i Saloniki, en dør inn til Jugoslavia, og på Kreta tillike, forelå problem som måtte løses før en eventuell «Fall Barbarossa» kunne iverksettes.

Den 6. april, dagen etter statskupet i Belgrad, startet Balkanfelttoget. Det sluttet 1. mai. Bare Kreta gjestod da. For det videre krigsforløp betydde de store tap som Kesselrings sterke

flybårne tropper ble tilføyet på Kreta, som holdt mai ut, at tyskerne senere ikke disponerte vesentlige fallskjermjegere — og glideflytropper å sette inn. Selv om det faktisk vel i og for seg ikke forsinket starten av Russlandsfelttoget, kan det ha hatt sin betydning i gjennomføringen av prinsipp-planen tre raske angrepskiler inn i det russiske rom.

En forsinket faktor som ikke nevnes er hva Guderian forteller, nemlig at Bug og dens bielver til i mai hadde

flom og at de tilgrensede myrer nesten ikke var brukbare.

Hvis det foreligger forsinkelse i starten av tyskernes angrep på Russland, skyldes det forenklet:

- Mussolinis valg av tidspunkt for det italienske angrep på Hellas, og
- det antityske statskup i Jugoslavia etterat Jugoslavia hadde tiltrådt tremaktpakten.

Det er imidlertid grunn til å tro at angrepet forsinkelse er en teori som er fremstått etterat angrepet viste et for tyskerne noe uventet resultat.

HÆRENS STABSSKOLE INVITERER ELEVER FRA SVERIGE OG DANMARK

Hærens stabsskole begynner sitt nye skoleår i slutten av september. Sverige og Danmark er invitert til å sende henholdsvis 2 og 1 elev til skolen. Det har tidligere deltatt en svensk offiser på skolen, mens det for øvrig bare har vært norske elever. Skoleåret varer til i begynnelsen av juli 1965, og det er tatt ut 36 mann som har eksamen fra Krigsskolen i 1957 eller før.